

Що стосується останньої групи осіб – корупційних кримінальних правопорушників, то в цій ситуації спостерігається цікава статистична картина для даного періоду дослідження. Обидві категорії засуджених осіб в межах питомої ваги радикально не відрізняються між собою. Так, особи, які засуджені за неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК України), складають 57,38 %, а за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК України) – 42,62 %. При цьому, до 2020 року включно в даній категорії кримінальних правопорушників єдиними представниками були особи, які були засуджені за ст. 366-2 КК України, а в наступний етап цього періоду домінування отримали особи, які засуджені за ст. 366-3 КК України (табл. 4).

Таблиця 4

Засуджені особи за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією

Норма КК України	Абсолютна кількість засуджених/питома вага в загальній кількості					За період
	2019	2020	2021	2022	2023	
ст. 366-2	50 / 100%	44 / 100%	-	2 / 2,6%	2 / 10,5%	42,62%
ст. 366-3	-	-	15 / 100%	76 / 97,4%	17 / 89,5%	57,38%
Загалом	50	44	15	78	19	

Резюмуючи викладене вище, треба наголосити на тому, що представлене дослідження є достатнім підґрунтям для подальшого аналізу особи корупційного кримінального правопорушника з точки зору створення його кримінологічного портрету, в якому класифікація такої особи буде виступати стрижнем всієї конструкції. Як узагальнений висновок варто зазначити, що з-поміж корупційних кримінальних правопорушників характерними є особи, які вчиняють наступні кримінальні правопорушення: пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України); зловживання впливом (ст. 369-2 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) та привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України).

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Судова статистика. Судова влада України. URL : https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

УДК 343.35:342.78

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/136-138

Ірина ГРЕБЕНЕНКО
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогодні, в умовах воєнного стану, вагомі зусилля спрямовані на збереження державної та територіальної цілісності, оскільки першочерговим завданням є збереження наших земель і нації. Повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну підбило нашу стабільність і ставить під постійний удар безпеку суспільства, воно є великою загрозою для демократичних цінностей і інституту права.

Проте в умовах воєнного стану сама держава-агресор стимулює нашу країну до накреслення чітких контурів нашої ідентичності, гідності та самобутності. Все більше відкривається той потенціал, що заклала національно-визвольна боротьба проти загарбників, який спонукає та надає внутрішнє і міжнародне ствердження того факту, що перемога на полі бою за нами.

В той же час одним із актуальних завдань сьогодні є подолання корупції, розв'язання якого покладається як на відповідні інституції громадянського суспільства, так і

на нову політичну еліту.

Вороже вторгнення вплинуло на часткове тимчасове призупинення окремих функцій державних органів; встановлення певних спеціальних обмежень для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Проте корупція не вщуває на території нашої держави і залишається однією з важливих та складних проблем в Україні, що негативно впливає на міжнародний авторитет та перешкоджає європейській та євроатлантичній інтеграції.

Зазначені вище події створили військово-політичну ситуацію, яка сприяла появі нових корупційних відносин або зміні вже існуючих (створена та розширена діяльність благодійних, гуманітарних фондів, соціальних проєктів тощо). Тому питання протидії та запобігання корупції залишається одним з найактуальніших для України.

З урахуванням вищевикладеного аспекту доречно наголосити, що ефективна, скоординована антикорупційна діяльність на загальнодержавному рівні значно утруднюється, якщо у її суб'єктів бракує можливостей в обміні досвідом, думками та кращими практиками у сфері запобігання та протидії корупції.

Такий критичний стан поставив на сьогодні перед спеціальними підрозділами та системою правосуддя завдання щодо реалізації забезпечення принципів нульової толерантності до корупції. Як слушно зазначив І. Однолько, наразі наша держава «перебуває не тільки у воєнному стані, але в умовах інтенсифікації з метою вжиття сукупних заходів, направлених на активізацію, посилення, зростання дієвості та продуктивності задля спільної української мети – подолання рушійних посягань (вторгнення) державою-агресором на територію України, захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, реалізація яких забезпечується шляхом захисту особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, а також забезпечення відновлення порушених прав та відшкодування заподіяної шкоди» [1, с. 120].

На думку голови Національного агентства з запобігання корупції, з якою можна погодитись, «міжнародний досвід доводить, що корупція під час війни, як правило, зростає» [3].

Корупція становить стале і негативне суспільне явище, яке потребує цілого комплексу системних заходів для неупередженої боротьби з нею.

Після набуття статусу кандидата в Європейський Союз 23 червня 2022 року Україна перейшла до активної фази реформ у сфері боротьби з корупцією.

Зокрема, одним з рішень законодавчої гілки влади в Україні стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» від 20 вересня 2023 р. Даним нормативно-правовим актом відновлено електронне декларування чиновників і зобов'язано подати декларації за 2021–2023 роки, які будуть перевірятись Національним агентством з питань запобігання корупції. Звісно, що умови воєнного стану вплинули на певний перелік декларантів, та на даний час і до завершення війни або визволення територій не подають декларації військовослужбовці (окрім ТЦК, СП, ВЛК), полонені, громадяни, які перебувають на окупованих територіях [2]. Проте законом визначено обов'язкове подання декларації вже після закінчення воєнного стану або демобілізації у військових.

Дослідивши діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції, перш за все стає зрозумілим, що вона, окрім пов'язана ще й із актуальним на сьогодні завданням – долучення до формування документів для накладення санкцій на фізичних осіб та компаній, які ухвалили рішення співпрацювати з державою-агресором та до розробки Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки. Дана програма спрямована на впровадження стандартів НАТО щодо єдиних правил ведення бізнесу, внесення змін в 15 сферах державної політики (судовій владі, сфері охорони здоров'я, освітньому процесі тощо) і оборонних цілях.

В свою чергу, НАЗК створили новий реєстр (список міжнародних спонсорів війни), який визнається найбільшою у світі базою «для перевірки контрагентів World-Check» [3]. Автори даного списку зазначають, що «внесення компаній у список не створює для бізнесу юридичних наслідків, як, наприклад, введення санкцій». «Це інститут репутації» [4], про який відомо всьому світу.

Активна хвиля боротьби з корупцією також вплинула на прийняття дієвих рішень та створення нових або реорганізацію вже існуючих структурних підрозділів в органах місцевого самоврядування, міністерствах, державних організаціях/установах.

Перший крок у цьому напрямі здійснило Міністерство оборони України, створивши Департамент з питань запобігання та виявлення корупції [5]. До нього приєдналась Київська

міська державна адміністрація, створивши Департамент з питань запобігання та виявлення корупції [6]. Даний приклад взяли за основу і приєдналися й інші державні органи. Державна прикордонна служба України стала однією з перших з-поміж державних органів, що були підключені до Єдиного порталу повідомлень викривачів, а також розробила Антикорупційну програму на 2023–2025 роки [7].

Беззаперечну значущість для боротьби з корупцією мають статистичні дані в період війни, які дають розуміння реалій і масштабів поширення корупції, а також дієвості і ефективності вжитих заходів, розроблених інструментів (нових законів та внесених змін до вже існуючих; перевірок електронних декларацій; планових і позапланових перевірок під гаслом «очищення влади»; доведення кримінальних правопорушень за корупційні злочини до судового розгляду та ухвалення законних рішень тощо).

Відповідно до аналізу ризиків індексу сприйняття корупції (CPI) різних країн, проведеному Transparency International за підсумками 2023 року, «36 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2023 рік, і тепер наша країна посідає 104 місце поміж 180 країн», що є значно вищим показником порівняно з минулим роком: 33 бали зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік. Наш показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Крім того, розроблено програму «Прозорі міста» для визначення прозорості органів місцевого самоврядування під час воєнного стану за адаптованими критеріями [8].

Дана статистика вказує на активізацію корупції в Україні в умовах воєнного стану, проте й відповідні структурні державні підрозділи минулого року розробили нові алгоритми дій, які на даний час реалізуються щодо припинення та боротьби з корупцією задля зменшення даних показників.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що прийняття за основу кращих міжнародних практик, визначених стандартів і правил допоможе зміцнити та належним чином реалізувати розроблені програми, спрямовані на боротьбу з корупцією. Зусилля України, докладені як в мирний час, так і на початку воєнного стану, не повинні бути даремними. Отже, існує потреба у максимальному перегляді та втіленні нормативних актів з метою недоведення корупції до сталої величини. Створені нові інструменти протидії корупції можуть реально змінити ситуацію та ступінь якості життя в Україні.

1. Однолюк І. В. Інтенсифікація антикорупційної політики України в умовах воєнного стану. *Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики: матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 23 черв. 2022 р.). Київ : МДУ, 2022. С. 120–125.

2. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану : Закон України від 20 вересня 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text>.

3. Від НАБУ до Залужного. Як Україна намагається побороти корупцію, що виросла під час війни. Інтерв'ю очільника НАЗК Новікова. *Forbes*. URL : <https://forbes.ua/money/vid-nabu-do-zaluzhnogo-yak-ukraina-namagaetsya-poboroti-koruptsiyu-shcho-viroslo-pid-chas-viyni-intervyu-ochilnika-nazk-novikova-08022023-11588>.

4. Штука Н., Федорчук В. «Це питання репутації». НАЗК внесло Procter&Gamble у список міжнародних спонсорів війни. Що це за список та чи має він якийсь реальний вплив. *Forbes*. URL : <https://forbes.ua/30-rokiv-ukrainskogo-biznesu/tse-pitannya-reputatsii-nazk-vneslo-procteramgamble-u-sписок-mizhnarodnikh-sponsoriv-viyni-shcho-tse-za-sписок-ta-chi-mae-vin-yakiys-realniy-vpliv-05022023-11528>.

5. У Міноборони створили антикорупційний департамент. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3682681-u-minoboroni-stvorili-antikorupcijnij-departament.html>.

6. Новостворений Департамент з питань запобігання та виявлення корупції виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) запрошує на роботу. *Офіційний портал Києва*. URL : https://kyivcity.gov.ua/oholoshennia/novostvorenij-departament_z_pitan_zapobigannya_ta_viyavlennya_koruptsi_vikonavchogo_organu_kivsko_misko_radi_kivsko_misko_derzhavno_administratsi_zapros_huye_na_robotu/.

7. Протидія корупції починається з кожного з нас. *Державна прикордонна служба України*. URL : <https://dpsu.gov.ua/ua/news/Protidiya-korupcii-pochinatsya-z-kozhnogo-z-nas/>.

8. Transparency International. URL : <https://www.transparency.org/en/news/>.